

SOSIAALINEN MEDIA LASTENSUOJELUSSA

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Sosionomikoulutus

Syksy 2022

Oona Laine

Laura polvi

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten sosiaalisen median viestintäpalvelut vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten käyttäytymiseen työntekijöiden näkökulmasta sekä onko lastensuojelun työntekijöillä mediakasvatusvalmiuksia. Tavoitteena oli selvittää, miten sosiaalisen median viestintäpalvelujen käyttäminen ja sen rajoittaminen vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuviin nuoriin ja että lastensuojelun työntekijät ymmärtäisivät opinnäytetyömme avulla sosiaalisen median merkityksen nuorten käyttäytymisessä ja pystyisivät lisäämään mediakasvatusta työhönsä. Opinnäytetyön tilaajana toimi Sospro Satakunta Oy.

Opinnäytetyön tutkimusmenetelmänä käytettiin laadullista eli kvalitatiivista tutkimusta. Opinnäytetyön aineisto kerättiin teemahaastattelulla, johon osallistui kuusi lastensuojelun sijaishuollon työntekijää. Haastattelun teemoina olivat sosiaalisen median käyttäminen, sosiaalisen median rajoittaminen ja mediakasvatus. Haastatteluista muodostunut aineisto litteroitiin ja jaoteltiin eri teemojen alle eri väreillä. Sisällönanalyyssimenetelmänä käytettiin teemoittelua.

Opinnäytetyön tuloksista ilmeni, että sosiaalisen median viestintäpalvelujen käyttäminen vaikuttaa lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten käyttäytymiseen vuorovaikutustaitojen, oppimisen, hyvinvoinnin, riskikäyttäytymisen ja kiusaamisen kautta. Opinnäytetyön tuloksissa nousi esille, että nuoret käyttävät sosiaalista mediaa lähestulkoon koko ajan ja suosituimmat sosiaalisen median kanavat olivat Snapchat, Instagram ja TikTok. Tulokset osoittivat myös, että lastensuojelun sijaishuollon työntekijöillä ei ole mediakasvatusvalmiuksia, mutta he kaipaisivat niitä. Opinnäytetyössä esitellyt aiemmat tutkimukset tukivat saatuja tuloksia. Aiheesta voisi toteuttaa jatkotutkimuksen, jossa haastateltavat olisivat itse lastensuojelun asiakkaita tai heidän huoltajiaan.

Avainsanat Sosiaalinen media, lastensuojelu, mediakasvatus

Sivut 26 sivua ja liitteitä 1 sivu

The purpose of this thesis was to examine how communication on social media affect young people who are living in foster care from the perspective of professional foster care workers. Another aim was to examine foster care workers' media education skills. The goal was to analyze how the use and control of communication on social media affect young people who are living in foster care. Another aim was how foster care workers could understand, with the help of this thesis, the effect of social media to young people's behavior and increase media education to their work. The commissioner of the thesis is Sospro Satakunta Oy.

The research method of the thesis was qualitative. The material was collected with thematic interviews; six professional foster care workers were interviewed. The collected material was analyzed by using a thematic content analysis. The themes of the interviews were the use and control of social media and media education in foster care. The collected material was transcribed and divided to six themes.

The results of the thesis indicate that social communication on social media affect young people's behavior. It increases risk-taking, bullying, their communication skills and learning. The result of the thesis shows that young people are almost constantly online. The most popular social media platforms are TikTok, Snapchat and Instagram. Based on the results of the thesis foster care workers do not have social media education skills but they feel like they need it. A topic for further study could be same that in this thesis but survey should also cover the foster children.

Keywords Social media, child protection services, media education skills

Pages 26 pages and appendices 1 page

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	2
3	Lastensuojelu ja sosiaalinen media	3
3.1	Sosiaalinen media käsitteenä.....	3
3.2	Sosiaalisen median palvelut.....	4
3.3	Mediakasvatus	5
3.4	Lastensuojelu	7
3.5	Lastensuojelulaki ja rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa	7
4	Aiemmat tutkimukset.....	8
5	Tutkimuksen toteutus	11
5.1	Tutkimuskysymykset.....	11
5.2	Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta	11
5.3	Aineiston analyysi	13
5.4	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	14
6	Tutkimustulokset.....	14
6.1	Vuorovaikutus	15
6.2	Oppiminen ja medialukutaito	16
6.3	Riskikäyttäytyminen.....	17
6.4	Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi.....	18
6.5	Kiusaaminen.....	19
6.6	Sosiaalisen median rajoittaminen.....	20
7	Johtopäätökset	20
8	Pohdinta	22
	Lähteet.....	24

Liitteet

Liite 1 Aineistonhankintasuunnitelma

1 Johdanto

Nuorten arjessa sosiaalisella medially on suuri rooli. Nuorten liiallisella sosiaalisen median käytöllä on seurauksia väsymyksen tunteeseen, yksinäisyyteen ja vähäiseen fyysiseen aktiivisuuteen. Sosiaalisen median ongelmallinen käyttö on yleisintä noin 15-vuotiailla ja se vaikuttaa koulumenestykseen sekä oman terveydentilan ymmärtämiseen. Jos huoltajat valvovat, mitä nuori tekee sosiaalisessa mediassa, riski ongelmakäytölle on pienempi. (Jyväskylän yliopisto, 2021)

Opinnäytetyömme aihe on sosiaalisen median viestintäpalvelujen vaikutus lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten käyttäytymiseen työntekijöiden näkökulmasta. Valitsimme tämän aiheen, koska se oli mielestämme mielenkiintoinen ja tulemme tulevaisuudessa työskentelemään lastensuojelun parissa. Meillä on kokemusta lastensuojelussa työskentelystä harjoittelujen ja kesätöiden ansiosta. Näissä työtehtävissä toimiessamme olemme huomanneet, että sosiaalisella medially on suuri vaikutus nuoriin.

Nyky-yhteiskunnassa sosiaalinen media on iso osa kaikkien arkea. Halusimmekin siis tutkia, miten sosiaalinen media vaikuttaa juuri lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten käyttäytymiseen. Aiheemme on hyvin ajankohtainen, koska sosiaalisen median käyttö kasvaa koko ajan ja sen merkitys lasten ja nuorten elämässä lisääntyy jatkuvasti. Lisäksi nykypäivänä sekä koulu- että työelämässä sosiaalisen median käyttöön kannustetaan jatkuvan teknologisen kehityksen vuoksi.

Opinnäytetyön alussa on avattu tutkimuksemme kannalta tärkeimmät käsitteet sekä aiemmat tutkimukset. Opinnäytetyössä puhutaan lastensuojelulaitoksissa asuvista nuorista, tällä tarkoitetaan lastensuojelun sijaishuollossa asuvia nuoria. Toteutamme opinnäytetyömme laadullisena tutkimuksena, jossa haastattelimme kuutta lastensuojelun sijaishuollon työntekijää. Aineiston keruu toteutetaan teemahaastatteluina. Haastattelun teemoina ovat sosiaalisen median käyttäminen, sen rajoittaminen ja mediakasvatus. Aineiston tulokset litteroidaan ja analysoidaan teemoittelemalla. Opinnäytetyön lopussa avaamme johtopäätökset sekä pohdimme niitä.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää, miten sosiaalisen median viestintäpalvelut vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuvien nuorten käyttäytymiseen. Tutkimuksessa haastatellaan kuutta lastensuojelun sijaishuollon työntekijää. Kaikki haastatteluun osallistujat ovat saman lastensuojelulaitoksen työntekijöitä.

Keskivertonuori käyttää sosiaalisen median palveluita 15—20 tuntia viikossa (Ankkuri, 2021). Nykypäivänä sosiaalinen media on osa jokapäiväistä elämää nuorilla. Sosiaalinen media on jatkuvasti läsnä nuorten elämässä ja sen käyttäminen on lisääntynyt viime vuosina ja siksi opinnäytetyön aihe on hyvin ajankohtainen. (Pönkä, 2015)

Opinnäytetyön tilaajana toimi Sospro Satakunta oy:n Ulvilan yksikkö. Sospro on lastensuojelualan yritys, jolla on useita toimipaikkoja ympäri Suomea. Sospron toiminnan keskiössä on usko ihmisessä olevaan hyvään ja sen tärkeimpiä arvoja on rohkeus, yksilöllisyys, osallisuus ja luottamus. (Sospro, n.d.) Sospro Satakunnassa on kaksi perustason yksikköä ja kaksi erityistason yksikköä. Perustason yksiköt ovat tarkoitettu 11—17-vuotiaille sijaishuollon tarpeessa oleville lapsille tai avohuollon tukitoimena sijoitetuille lapsille. Sen tavoitteena on kuntouttaa lapsia kunnioittaen heidän yksilöllisyyttään, vahvistaa yhteisöön kuulumista sekä tehdä tiivistä yhteistyötä lapsen perheen kanssa. Lisäksi pyritään vahvistamaan lapsen itsetuntoa ja sosiaalisia taitoja. (Sospro, n.d.) Opinnäytetyön haastattelut kohdistuvat perustason yksiköiden työntekijöiden mielipiteisiin.

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten sosiaalisen median viestintäpalvelujen käyttäminen ja sen rajoittaminen vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuviin nuoriin. Haastattelussa kysytään myös, onko työntekijöillä mediakasvatusvalmiuksia. Tavoitteena on, että lastensuojelun sijaishuollon työntekijät ymmärtäisivät opinnäytetyön avulla sosiaalisen median merkityksen nuorten käyttäytymisessä ja pystyisivät lisäämään mediakasvatusta työskentelynsä. Mediakasvatus kuuluu kasvatuksen ytimeen ja on välttämätöntä, koska digitalisoituminen muuttaa tiedon luonnetta ja saatavuutta. Media näkyy lasten ja nuorten elämässä tiiviisti ja heidän on tärkeää oppia käyttämään mediaa vastuullisesti. (Willman, 2018, ss. 9–29)

3 Lastensuojelu ja sosiaalinen media

Tässä luvussa avataan opinnäytetyön kannalta tärkeää tietoperustaa. Lisäksi tuodaan esille, mitä sosiaalinen media sisältää ja miten mediakasvatus näyttäytyy nykypäivänä. Lisäksi avataan lyhyesti, mitä lastensuojelu on. Opinnäytetyön aiheen kannalta oli tärkeää tarkastella lastensuojelulakia sekä rajoitustoimenpiteitä sijaishuollossa. Ne ovat tärkeä osa lastensuojelulaitoksien arkea. Rajoitustoimenpiteitä oli hyvä tarkastella, sillä niiden avulla lastensuojelulaitoksissa saadaan rajattua nuorten puhelimen käyttöä ja sitä kautta sosiaalisen median käyttöä.

3.1 Sosiaalinen media käsitteenä

Sosiaalinen media on viestinnän muoto, joka sisältää palveluita ja sovelluksia. Sosiaalisessa mediassa käyttäjät pystyvät kommunikoimaan keskenään ja jokainen pystyy tuottamaan omaa sisältöä. Perinteisessä joukkoviestinnässä ihmiset lähettävät tai vastaanottavat viestejä, mutta sosiaalisessa mediassa käyttäjä pystyy tekemään myös muita asioita, kuten kommentoida, tutustua toisiin, merkitä suosikkeja ja jakaa sisältöä. Tämä toiminta lisää sosiaalisuutta, verkottumista ja yhteisöllisyyttä. (Hintikka, n.d.)

Sosiaalisessa mediassa käsitellään vuorovaikutteisesti käyttäjien tuottamaa ja jakamaa sisältöä sekä luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita. Sosiaalinen media voidaan määritellä käyttäjälähtöisyyteen ja vuorovaikutteisuuden perustuviksi viestintäkanaviksi. Sosiaalisessa mediassa tyypillisiä palveluntarjoajia ovat esimerkiksi sisällönjakopalvelut, verkkoyhteisöpalvelut ja keskustelupalstat. (TEPA-termipankki, n.d.)

Sosiaalisella medially on nykypäivänä suuri rooli lasten ja nuorten identiteetin muodostumisessa. Sosiaalinen media tarjoaa erilaisia tyylejä, arvoja sekä persoonallisuuden rakennusaineita ja roolimalleja. Sosiaalinen media esittelee stereotyyppioita ja sosiaalisia voimia. Näin sosiaalisella medially on vaikutus lasten ja nuorten identiteetin ja persoonallisuuden kehityksessä. Median vaikutuksessa identiteettiin ja persoonallisuuteen ei ole merkitystä sillä, onko sen sisällöt totta vai tarua, vaan kaikki mediasisällöt saattavat vaikuttaa yhtä voimakkaasti heihin. (Salokoski & Mustonen, 2007, s. 54)

Kiusaaminen on saanut uusia muotoja internetin myötä. Internetissä kiusaaja ei näe kiusatun tunnereaktioita ja näin hän ei tule tietoiseksi siitä, miten kiusaaminen on vaikuttanut kiusattuun. Internetissä kiusaaminen onnistuu myös anonyymisti ja tekee kiusaamisesta helpompaa. Nettikiusaamisella tarkoitetaan verkossa tapahtuvaa kiusaamista. Aikuisten poissaolo ja valvonnan puute nettisivuilla lisää nettikiusaamista. (Ranne & Vihavainen, 2018, s. 13)

Sosiaalisessa mediassa on niin hyviä kuin huonojakin puolia. Hyvinä puolina voidaan mainita, että sosiaalinen media opettaa itseilmaisua ja mediataitoja ja se tarjoaa mahdollisuuden oppia uutta ja tutustua erilaisiin näkemyksiin ja mielipiteisiin. Sosiaalinen media vahvistaa vanhoja sosiaalisia suhteita ja luo mahdollisuuden tutustua uusiin ihmisiin. Huonoina puolina voidaan pitää sitä, että sosiaalinen media luo riskin henkilökohtaisten tietojen leviämiseen, koska nuoret eivät välttämättä ymmärrä mitä tietoa he jakavat itsestään internettiin. Sosiaalinen media voi viedä aikaa esimerkiksi unelta ja koulutyöltä. Lisäksi se mahdollistaa seksuaalisen hyväksikäytön valmistelun. (MLL, 2021) Lastensuojelun Keskusliiton, Mannerheimin Lastensuojeluliiton, Pelastakaa Lapset ry:n ja UNICEFin ajatuksissa on ollut lasten oikeudet digitaalisessa maailmassa. Sosiaalinen media luo lapsille oivan mahdollisuuden oppia uusia asioita, pitää yllä sekä luoda uusia kaverisuhteita ja viettää vapaa-aikaa, mutta näkyvillä ovat myös huonot puolet, johon pyritään puuttumaan. Näitä ovat esimerkiksi lapsiin kohdistuvat seksuaalirikokset, kiusaaminen ja häirintä. (Heinonen ym., 2019, s. 6)

3.2 Sosiaalisen median palvelut

Sosiaalinen media on osa lasten ja nuorten sosiaalista elämää. Se on heille paikka, jossa voi olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Sosiaalinen media on paikka, jossa voi iloita, osallistua ja vaihtaa kuulumisia, mutta myös kohdata vastoinkäymisiä, kiusata ja tulla kiusatuksi. Tunnettuja sosiaalisen median palveluita ovat muun muassa Snapchat ja Instagram. (MLL, 2021) Alle on avattu tutkimuksessa esiin tulleita sosiaalisen median palveluita, joita haastateltavat mainitsivat nuorten käyttävän.

Snapchat on yli 13-vuotiaille tarkoitettu kuvaviestipalvelu, jonka avulla voi lähettää kuvia ja videoita muille ihmisille. Snapchatissa voi lisätä kuvia ja videoita, joko julkiseen tarinaan, jossa kaikki lähettäjän kaverit näkevät sen, tai yksityisviestillä toiselle käyttäjälle. Kuvat ja videot näkyvät vastaanottajalla vain sen ajan, minkä lähettäjä on päättänyt, mutta esimerkiksi ruutukaappauksen avulla muiden lähettämiä kuvia ja videoita voidaan tallentaa. Lisäksi Snapchatissa on oma kartta, jonka avulla voi nähdä toisen käyttäjän reaaliaikaisen sijainnin. (MLL, 2022)

TikTok on sosiaalisen median sovellus yli 13-vuotiaille, jossa käyttäjä pystyy luomaan lyhyitä videoita, jakaa niitä ja kommentoida niihin. TikTokissa nuoret pystyvät ilmaisemaan itseään laulamalla, tanssimalla ja hauskoilla itse tehdyillä videoilla. TikTokissa käyttäjät pystyvät tykkäämään ja kommentoimaan toisten videoihin ja lisäksi niitä pystyy jakamaan toisiin sosiaalisen median alustoihin. TikTokissa käyttäjät pystyvät osallistumaan erilaisiin haasteisiin ja etsimään niitä erilaisten hashtagien avulla. (Webwise, n.d.)

Instagram on mobiilisovellus, jossa jaetaan kuvia ja videoita. Instagramissa voi olla joko yksityinen tai julkinen käyttäjä, joka määrittää sen, ketkä kaikki näkevät käyttäjän julkaisut. Instagramissa käyttäjä voi tykätä ja kommentoida toisen käyttäjän julkaisuihin. Instagramissa on myös pikaviestimahdollisuus. (MLL, 2022)

3.3 Mediakasvatus

Sosiaalinen media kehittyy koko ajan ja sen mukana myös mediakasvatus. Mediakasvatus edistää lasten, nuorten ja aikuisten taitoja sosiaalisessa mediassa. Mediakasvatuksella tuetaan osallisuutta, medialukutaitoa ja hyvinvointia. Mediakasvatus voi olla muun muassa opetusta, ohjausta, tai keskustelua. Nuoret käyttävät paljon mediaa ja siksi mediakasvatus on heille tärkeää. Lastensuojelussa työntekijä on usein se henkilö, kenelle nuori pystyy keskustelemaan mediaan liittyvistä asioista. Työntekijä pystyy auttamaan nuorta käyttämään mediaa vastuullisesti ja löytämään hänelle soveltuvat mediakanavat. (Mediakasvatusseura, n.d.)

Media näkyy selvästi lasten ja nuorten arjessa ja on tiiviisti läsnä elämässämme. On tärkeää, että kotona, oppilaitoksissa ja muissa paikoissa, jossa lapset kasvavat, opetetaan median vastuulliseen käyttöön. Sosiaalinen media luo käyttäjälle paljon mahdollisuuksia, mutta se luo myös riskejä, jotka nuorten ja lasten on opittava tunnistamaan. (Willman, 2018, s. 9)

Sosiaalisen median käyttöä voidaan opettaa tieto- ja viestintäteknologian näkökulmasta. Nuoria opetetaan ymmärtämään tieto- ja viestintäteknologian keskeisiä käsitteitä ja käyttöperiaatteita. Heitä ohjataan käyttämään sosiaalista mediaa vastuullisesti ja turvallisesti, sekä he opettelevat sosiaalisen median käyttämistä vuorovaikutuksessa. (Willman, 2018, ss. 101–102)

Nuoret käyttävät mediaa aktiivisesti, jopa 15–20 tuntia viikossa. Nuoret altistuvat mediassa helposti heiltä kielletylle sisällölle, kuten seksille, väkivallalle ja kauhulle. Tällaiset kokemukset tarjoavat voimakkaita tunnekokemuksia ja lisäävät nuoren riskinoton halua. Nuoret tarvitsevat tukea ymmärtääkseen seksuaalisia mediasisältöjä ja oppiakseen medialukutaitoa. Nuori tarvitsee aikuisen tukea ja turvallisia ja avoimia ihmissuhteita luomaan hänelle vakaan pohjan seksuaalisen tiedon tarkasteluun sosiaalisessa mediassa. (Mediataitokoulu n.d.)

Identiteetti tarkoittaa ihmisen käsitystä hänestä itsestään. Nuorella ihmisellä identiteetti muodostuu koko ajan. Sosiaalinen media on suuri osa nuoren arkea ja siksi se myös vaikuttaa voimakkaasti nuoren identiteetin muodostumiseen. Sosiaalinen media lisää nuoren hyvinvointia, mutta voi myös haastaa sitä. Omanlaisen sisällön tuottaminen ja jakaminen, osallistuminen ja vuorovaikutus lisäävät nuoren hyvinvointia, mutta kiusaaminen, paineet täydellisenä olemisesta ja ulkopuoliseksi jääminen haastavat hyvinvointia. Medialukutaidon ja identiteettityön tukeminen on tärkeää koulussa ja nuoren arjessa. Sosiaalisen median merkityksestä ja sisällöstä keskusteleminen on tärkeää medialukutaidon kannalta, ja se auttaa nuorta ymmärtämään digitaalisen kulttuurin vaikutuksen hyvinvointiin. (Mediataitokoulu, n.d.)

3.4 Lastensuojelu

Lastensuojelu on osa lasten suojelua, joka perustuu YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen, jolla pyritään takaamaan kaikille lapsille sopimuksessa olevat oikeudet. Lastensuojelulla on paljon eri tehtäviä, mutta tärkeimpänä niistä on turvata lapsille oikeus arvokkaaseen elämään sekä antaa mahdollisuus turvallisiin ihmissuhteisiin. Lastensuojelun eri muotoja ovat muun muassa palvelun tarpeen selvitys, avohuolto, kiireellinen sijoitus, huostaanotto, sijaishuolto ja jälkihuolto. Kun lapsi saapuu lastensuojelun piiriin, hänelle valitaan juuri hänelle ja hänen perheelleen sopiva ja riittävä tukitoimi. (Taskinen, 2010, ss. 19–23)

Opinnäytetyön yhteistyötahona toimi lastensuojelun sijaishuollon toimipaikka. Sijaishuolto on lastensuojelulain 49 §:ssä (2010) määritetty huostaan otetun, kiireellisesti sijoitetun tai väliaikais määräyksen nojalla sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Sijaishuoltoa voidaan toteuttaa perhehoitona, ammatillisena perhekotina, laitoshuoltona tai muuna sijoitusmuotona lapsen omien tarpeiden mukaan (Saastamoinen, 2010, s. 7). Yhteistyötahona tässä opinnäytetyössä toimi laitoshuollon perustason yksikkö.

3.5 Lastensuojelulaki ja rajoitustoimenpiteet sijaishuollossa

Lastensuojelulaissa tarkoituksena on pyrkiä takaamaan lapselle oikeus suojeluun, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen ja turvalliseen kasvuympäristöön. Laissa on erikseen määritelty, kenellä on vastuu lapsesta ja hänen hyvinvoinnistaan sekä, mitä lastensuojelu on. Lisäksi laissa on tarkkaan säädetty mitä rajoitustoimenpiteitä laitoshuollon sijaishuollossa voidaan käyttää lasten kasvatuksesta vastaavien työntekijöiden toimesta. (Lastensuojelulaki 417/2007)

Rajoitustoimenpiteitä voidaan suorittaa vain tarkoin perustein. Lapsen täytyy olla laitoshoidossa huostaan otettuna tai kiireellisesti sijoitettuna. Lisäksi lapsen toiminnan täytyy täyttää merkit hänen oman henkensä tai muiden vaarantamisesta. Tällä tavoin voidaan turvata lapsen turvallista kasvua. Rajoitustoimenpiteitä saa laitoksessa tehdä vain sosiaalityöntekijät, laitoksen johtajat tai laitoksessa lapsen kasvatuksesta vastaavat

työntekijät. (Taskinen, 2010, ss. 158–159) Lastensuojelulaissa määriteltyjä rajoitustoimenpiteitä ovat yhteydenpidon rajoittaminen, lapsen olinpaikan ilmoittamatta jättäminen, aineiden ja esineiden haltuunotto, henkilöntarkastus, henkilönkatsaus, omaisuuden tai tilojen tarkastaminen, lähetyksen tarkastaminen ja luovuttamatta jättäminen, kiinnipitäminen, liikkumisvapauden rajoittaminen, eristäminen ja erityinen huolenpito. (Lastensuojelulaki 417/2007)

4 Aiemmat tutkimukset

Jukka Weissenfeltin ja Juho Nisulan (2022-a) tekemässä tutkimuksessa ” Suomessa asuvien 13–29-vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttäminen ja läsnäolo” selvitettiin Suomessa asuvien 13–29-vuotiaiden nuorten sosiaalisen median palveluiden käyttämistä ja läsnäoloa vuonna 2022. Kyselyyn osallistui 2653 henkilöä eri puolilta Suomea. Kyselyssä kysyttiin nuorilta muun muassa missä sosiaalisen median palveluissa 13–29-vuotiaat nuoret viettävät aikaansa ja kuinka yleistä häiriökäytös ja kiusaaminen on sosiaalisessa mediassa ja miten nuoret kokevat sen. Tutkimuksen mukaan noin 17 prosenttia 13–17 vuotiaista nuorista käyttää internettiä yli 51 tuntia viikossa. Keskivertonuori käyttää internettiä 35–42 tuntia viikossa, josta aikaa kuluu 15–20 tuntia sosiaalisen median palveluissa. Nuoret käyttävät sosiaalisen median palveluita eniten iltaisin kello 18–21 välisenä aikana. Kyselyssä selvisi, että 97 prosenttia nuorista käyttää sosiaalisen median palveluita puhelimella. (Weissenfelt & Nisula, 2022-a)

Tutkimuksen mukaan nuoret käyttävät sosiaalista mediaa, koska siellä pystyy keskustelemaan ystävien kanssa, siitä on tullut tapa, halutaan nähdä ystävien kuulumisia ja yksinäisyyden takia (Weissenfelt & Nisula, 2022-b). Tutkimuksessa selvisi, että sosiaalisen median palveluista nuoret käyttävät eniten WhatsAppia, Instagramia, Snapchattia, TikTokia, Facebookia, Jodelia ja Spotifyta. Tutkimuksessa WhatsApp nousi jokaisessa ikäryhmässä ensimmäiseksi ja noin 15-vuotiaiden suosiossa oli Snapchat. Nuorten mielestä nämä sovellukset olivat heille tärkeimmät. Kyselyssä 13–17-vuotiaat nuoret olivat vastanneet, että käyttävät paljon TikTokia, jos on tylsää ja SnaPhattia, koska siellä on kavereita ja siellä he pystyvät pitämään yhteyttä heihin. (Weissenfelt & Nisula, 2022-c)

Sosiaalisessa mediassa nuoret käyttävät suurimman osan ajastaan sisällön katsomiseen ja lukemiseen, lisäksi muiden päivityksistä tykkäämiseen ja reaaliaikaisen keskustelun käymiseen. Pikaviestien lähettäminen on suuri osa nuorten sosiaalisen median käyttöä ja pikaviestintä on ollut jo kauan osa nuorten elämää. Nuoret käyttävät sosiaalisen median palveluita, koska siitä on tullut tapa ja kaikki käyttävät niitä ja yhteenkuuluvuus on nuorille tärkeää. Nuoret ajattelevat, että sosiaalisen median käyttö on tavallaan addiktoivaa ja he kokevat sosiaalisessa mediassa kiusaamista ja seksuaalista häirintää. (Weissenfelt & Nisula, 2022-d) Tutkimuksessa noin 79 prosenttia vastaajista olivat sitä mieltä, että sosiaalisen median käyttöä pitäisi opettaa nuorille koulussa ja 54 prosenttia oli sitä mieltä, että sen käyttöä pitäisi opettaa kotona. Vastaajat halusivat, että muutkin ymmärtäisivät, että sosiaaliseen mediaan lisätyt asiat pysyvät siellä. (Weissenfelt & Nisula, 2022-f)

Tutkimuksessa selvisi, että yli 74 prosenttia vastaajista oli havainnut kiusaamista sosiaalisessa mediassa ja 90 prosenttia vastaajista ajattelevat, että sosiaalisessa mediassa kiusaaminen on helpompaa kuin arkielämässä. Seksuaalista- tai muuta häirintää on havainnut 74 prosenttia vastaajista. Anonyyminä ja nimimerkillä toimiminen mahdollistaa helpomman kiusaamisen sosiaalisessa mediassa. Ihmiset ajattelevat, että sosiaalinen media on erillinen asia arkielämästä ja siksi kiusaaminen on helpompaa. Suurin osa vastaajista olivat sitä mieltä, että sosiaalinen media on rikastanut sosiaalista viestintää, mutta 21 prosenttia ajattelivat, että sosiaalisen median palvelut ovat korvanneet kokonaan reaalielämän kanssakäymisen. (Weissenfelt & Nisula, 2022-e)

Marja Pulliainen (2019) opinnäytetyö ”Sosiaalisen median käytön vaikutuksia nuoren mielenterveydelle” on kuvaileva kirjallisuuskatsaus, mikä käsittelee sosiaalisen median käytön vaikutuksia nuoren mielenterveyteen. Sosiaalisen median käytön lisääntymisen lisäksi myös nuorten mielenterveysongelmat Suomessa ovat lisääntyneet. Nuorten keskuudessa masennus, ahdistuneisuushäiriö, käytöshäiriö ja päihdehäiriö ovat yleisimpiä mielenterveyden häiriöitä. (Pulliainen, 2019, s. 5)

Sosiaalisessa mediassa vaihdetaan muun muassa ajatuksia ja tietoja ja näin ollaan vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhteisöllisyys sosiaalisessa mediassa ei vaadi sitoutumista, eikä velvollisuutta ja sosiaaliset suhteet voivat jäädä lyhyiksi. Sosiaalisessa

mediassa muoti-ilmiöt leviävät ja erilaiset testit ja haasteet kiinnostavat nuoria. Haasteet voivat olla vaarallisia nuorille, kuten esimerkiksi syömättä oleminen 24 tuntia, tai side silmillä kulkeminen. Älypuhelimet ovat mahdollistaneet helpon sosiaalisen median käytön nuorille ja sosiaalisen median erottaminen nuorten arjesta on melkein mahdotonta. (Pulliainen, 2019, s. 12—13)

Sosiaalinen media luo mahdollisuuden pitää yhteyksiä sukulaisiin ja ystäviin, mutta se voi myös korvata reaali- elämässä tapahtuvat kontaktit. Sosiaalisessa mediassa käytetyllä ajalla ei ole vaikutusta masennukseen ja ahdistuneisuuteen, mutta sosiaalisen median alustojen lukumäärällä on vaikutusta. On mahdollista, että masentuneet nuoret hakeutuvat monille eri sosiaalisen median alustoille löytääkseen tukea, mutta tulevatkin torjutuksi monessa eri paikassa. (Pulliainen, 2019, s. 16—17)

Sosiaalisen median käyttö öisin on haitallista nuorten mielenterveydelle, koska se aiheuttaa unihäiriöitä ahdistus- ja masennusoireiden lisäksi. Nuorten viettämää aikaa sosiaalisessa mediassa yöllä pitäisi rajoittaa ja olisi hyvä, jos puhelimen voisi laittaa eri huoneeseen yön ajaksi. Nuoria pystyisi myös auttamaan, esimerkiksi keskustelemalla hänen kanssaan median lainalaisuuksista. (Pulliainen, 2019, s. 20)

Jenna Luukkosen (2020) opinnäytetyössä ”Sosiaalisen median vaikutus nuorten elintapavalinnoissa” käydään läpi sosiaalisen median vaikutusta nuorten elintapavalinnoissa. Opinnäytetyö on toteutettu kirjallisuuskatsauksena. Opinnäytetyön mukaan nuorten käyttämä ruutuaika vaikuttaa heidän liikkumiseensa ja syömiseensä. Nuoret, jotka eivät syöneet aamupalaa tai koululounasta useasti, viettivät enemmän aikaa ruudun ääressä, verrattuna terveellisten elintapojen omaaviin nuoriin. Opinnäytetyön mukaan nuoret tiedostavat, että internettiin julkaistut asiat pysyvät siellä. Nuoret tykkäävät käyttää enemmän yksityisiä keskustelupalstoja ja he seuraavat sosiaalisessa mediassa usein vain ihmisiä, joita tuntevat. Opinnäytetyössä tulee ilmi, että sosiaalisen median kautta nuoret saavat mahdollisuuden itseilmaisuuksiin ja heillä on mahdollisuus tutustua erilaisiin mielipiteisiin. (Luukkonen, 2020. ss. 8—9)

Opinnäytetyön mukaan sosiaalinen media on hyvä paikka myydä erilaisia päihteitä, kuten nuuskaa. Facebookissa on omia ryhmiä nuuskan myymiselle, vaikka ryhmässä kysytään ostajan ikää, myynti perustuu luottamukselle. Myös muissa sosiaalisen median palveluissa, kuten Snapchatissa ja Instagramissa tapahtuu päihteiden myyntiä. Opinnäytetyössä tulee myös ilmi, että useat nuoret jättävät syömisen tai nukkumisen väliin internetissä käytetyn ajan takia. (Luukkonen, 2020, s. 13)

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa pohditaan opinnäytetyön metodologisia lähtökohtia ja valintoja. Luvussa käydään läpi tutkimuskysymykset ja lisäksi kerrotaan aineistonhankinnan menetelmistä ja mitä tutkimusmenetelmää päädyttiin käyttämään. Lopuksi avataan aineiston analyysimenetelmä, jota käytettiin.

5.1 Tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiksi muodostuivat:

1. Miten sosiaalisen median viestintäpalvelujen käyttö ja rajoittaminen vaikuttavat lastensuojelun sijaishuollossa asuvien lasten käyttäytymiseen?
2. Onko työntekijöillä mediakasvatusvalmiuksia?

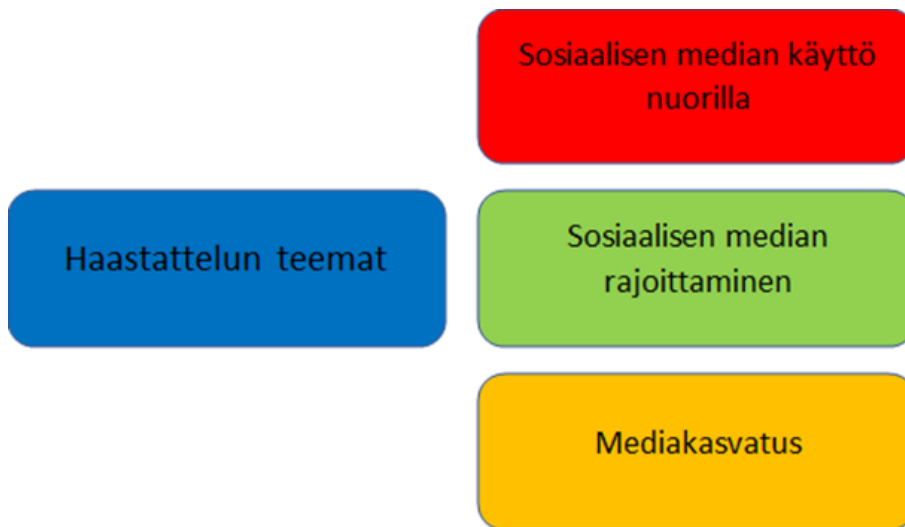
5.2 Tutkimusmenetelmä ja aineistonhankinta

Laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus pyrkii selvittämään tutkittavaa ilmiötä kokonaisvaltaisesti ja pyrkimyksenä on löytää tosiasioita tutkittavasta asiasta. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen. Yksi tyypillinen piirre laadullisessa tutkimuksessa on se, että kohderyhmä valitaan tarkoituksenmukaisesti. (Hirsjärvi ym., 2015, ss. 160–164) Opinnäytetyön tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Tässä opinnäytetyössä oli tärkeää saada syvällisempiä yksityiskohtia aiheesta juuri työntekijöiden näkökulmasta. Tämän vuoksi tutkimusmenetelmäksi muodostui laadullinen tutkimus.

Yleisimpiä aineistonkeruumenetelmiä laadullisessa tutkimuksessa ovat haastattelu, kysely, havainnointi ja erilaisiin dokumentteihin perustuva tieto. (Tuomi & Sarajärvi, 2009, ss. 71–72) Opinnäytetyössä aineistonhankintamenetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Teemat valikoituivat tutkimuskysymyksien pohjalta. Teemoiksi muodostuivat sosiaalisen median käyttäminen, sosiaalisen median rajoittaminen ja mediakasvatus.

Haastattelut toteutettiin heinä- ja elokuun aikana. Ensimmäisissä kolmessa haastattelussa kumpikin opinnäytetyön tekijä oli paikalla. Tämän jälkeen toinen tekijöistä suoritti haastattelut itsenäisesti loppuun. Opinnäytetyön haastatteluita ohjasi valitut teemat (kuva 1) ja niihin lisättiin alakysymyksiä. Haastattelu aloitettiin kertomalla haastateltavalle opinnäytetyön aihe ja kysyttiin mitä siitä tulee ensimmäiseksi mieleen. Näin tehtiin jokaisen teeman kohdalla. Seuraavaksi siirryttiin ensimmäiseen teemaan, eli sosiaalisen median käyttöön. Haastateltavilta kysyttiin, miten sosiaalisen median käyttö näkyy nuorten arkielämässä ja miten sosiaalisen median käyttö vaikuttaa nuorten käyttäytymiseen. Seuraavana teemana oli sosiaalisen median rajoittaminen. Haastattelussa kysyttiin mitä rajoittamisesta tulee ensimmäisenä mieleen ja mitä eri rajoituskeinoja pystytään käyttämään sosiaalisen median rajoittamisessa. Kolmantena teemana oli mediakasvatus. Haastateltavilta kysyttiin ovatko he saaneet mediakasvatusta, ovatko nuoret saaneet mediakasvatusta ja tarvitsisivatko nuoret tai haastateltavat mediakasvatusta. Kaikki haastattelut etenivät sujuvasti eivätkä haastateltavat tarvinneet apukysymyksiä pohtiessaan aihetta. Kaikki haastattelut nauhoitettiin, jolloin kumpikin opinnäytetyön tekijä pystyi kuuntelemaan ne uudestaan. Haastattelunauhoitteet kestivät yhteensä yhden tunnin ja 49 minuuttia. Tämän jälkeen nauhoitteet litteroitiin kirjoittamalla yhteen tiedostoon kaikki haastattelut auki. Tekstiä muodostui yhteensä 12 sivua, jossa oli 5 898 sanaa. Litteroinnin jälkeen haastattelun nauhoitteet poistettiin.

Kuva 1 Haastattelun teemat.

5.3 Aineiston analyysi

Aineiston analyysitapoja voidaan luokitella kahteen eri ryhmään: selittämään pyrkiviin tai ymmärtämään pyrkiviin. Tarkoituksena on valita se vaihtoehto, joka tuo parhaiten vastauksen tutkimuskysymykseen. Ymmärtämään pyrkivää tapaa käytetään juuri laadullisissa tutkimuksissa. Laadullisen tutkimuksen aineistoja voidaan tutkia teemoittelemalla, tyypittelyllä, sisällönerittelyllä, diskurssianalyysillä ja keskusteluanalyysillä. (Hirsjärvi, ym., 2009, s. 224) Tämän opinnäytetyön aineiston analyysi toteutettiin teemoittelemalla. Teemoittelussa aineisto pilkotaan ja ryhmitellään eri aihealueisiin eli teemoihin. Teemoittelussa aineistosta etsitään tutkimuskysymyksen kannalta tärkeät aiheet eli teemat (Tuomi & Sarajärvi, 2009). Tämän opinnäytetyön teemat muodostettiin litterointivaiheen jälkeen kokoamalla yhteen aiheet eri teemojen alle. Teemoittelu aloitettiin jaotteleamalla samankaltaiset aiheet saman värisiin pohjiin. Yksittäiset lauseet, jotka kertoivat samasta asiasta, kerättiin oman värin alle. Väreinä käytettiin samoja värejä, jotka näkyvät kuvassa 2. Näin suurta aineistoa oli helpompi hahmotella erillisiksi kokonaisuuksiksi. Teemoiksi muodostuivat vuorovaikutus, oppiminen ja medialukutaito, riskikäyttäytyminen, fyysinen ja psyykinen hyvinvointi, kiusaaminen ja sosiaalisen median rajoittaminen.

5.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Opinnäytetyössä arvioitiin eettisyyttä hyvän tieteellisen käytännön avulla. Tutkittavien luottamus tutkijoihin ja tieteeseen on yksi tutkimuksen tekemisen lähtökohdista.

Tutkittavalla henkilöllä on oikeus kieltäytyä osallistumasta ja häneltä täytyy saada suostumus tutkimukseen esimerkiksi suullisesti, kirjallisesti tai sähköisesti. Tutkittavalla on myös oikeus saada tietoa tutkimuksesta. (TENK, 2019, s. 6–7) Tutkimuksessa haastateltavilta kysyttiin suullisesti suostumus tutkimukseen ja haastateltaville kerrottiin tutkimuksen aihe sekä sen tavoitteet, haastateltavilla oli mahdollisuus kysyä tutkimuksesta lisätietoja. Tutkimuksen eettisyydessä on tärkeä huomioida, että tutkimukseen osallistuneiden yksityisyyttä suojellaan (TENK, 2019, s. 13). Tässä tutkimuksessa haastateltavien henkilötietoja ei kysytty ja tutkimuksesta ei tule esille tutkittavien henkilötietoja.

Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnissa pohditaan kuinka hyvin tutkimusmenetelmät sopivat tutkimuksen kohteen tutkimiseen. Aineiston kerääminen tutkittavan aiheen keskiössä lisää tutkimuksen luotettavuutta. Raportissa tulee kirjata tarkasti tutkimuksen eri vaiheet ja jos tutkimuksen aineisto kerätään haastattelemalla, raporttiin pitää kirjata haastattelun teemat. (Hyväri & Vuokila-Oikkonen, 2022) Tämän opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että tutkimuksen haastattelut toteutettiin lastensuojelulaitoksessa ja haastattelujen kohteena olivat lastensuojelun sijaishuollon työntekijät. Opinnäytetyössä kirjattiin ja avattiin tutkimuksen eri vaiheet ja teemat tarkasti.

6 Tutkimustulokset

Tässä luvussa avataan tutkimuksen tulokset. Ne ovat jaoteltu omiin otsikkoihinsa teemoittelun pohjalta. Teemoiksi muodostuivat (kuva 2) vuorovaikutus, oppiminen ja medialukutaito, riskikäyttäytyminen, fyysinen ja psyykinen hyvinvointi, kiusaaminen ja sosiaalisen median rajoittaminen. Haastateltavat käyttivät puhuessaan sosiaalisesta mediasta sanoja sosiaalinen media, puhelin, internet ja netti. Näiden lisäksi käytettiin paljon eri sosiaalisen median palveluiden nimiä ja niiden lyhenteitä, joista esille nousivat erityisesti Snapchat, Instagram ja Tiktok. Näitä palveluita kuvattiin nuorten käyttävän arjessaan eniten

esimerkiksi kommunikointiin muiden nuorten kanssa sekä ajanviettona. Lisäksi mainittiin yleisesti internetin erilaiset keskustelupalstat.

Kuva 2 Aineiston teemat.

6.1 Vuorovaikutus

Nuorten sosiaalisen median käytöstä keskusteltiin lähinnä kielteiseen sävyyn, mutta haastattelussa kysyttiin myös näkevätkö työntekijät siinä myönteisiä puolia. Vastauksia saatiin laidasta laitaan:

Vaikee sanoa emmä oo kyllä nähny mitään positiivista täällä. Täällä ei näy vaikutukset, jos niitä on.

Kyllähä sitä kautta kavereita saadaan.

Ohan se kiva et ne pystyy pitää yhteyttä kavereihis ja perheeseen ne on ne hyvät jutut mitkä helpottaa heijä oloos täällä.

Hyvinä puolina sosiaalisen median viestintäpalveluista mainittiin yhteydenpidon mahdollisuus kavereihin ja perheeseen sekä mahdollisuus hankkia uusia tuttavuuksia ja ystäviä. Sosiaalisen median antamien yhteydenpito mahdollisuuksien koettiin helpottavan nuorten ikävöintiä heille tärkeitä ihmisiä kohtaan.

Sosiaalisen median nähtiin vaikuttavan kielteisesti nuorten vuorovaikutustaitoihin. Nuorten koettiin olevan tottuneita kommunikointiin sosiaalisen median välityksellä ja oikeassa elämässä tapahtuvat vuorovaikutustilanteet koettiin aiheuttavan nuorilla ahdistuneisuutta. Nuorten koettiin olevan vähenevässä määrin sosiaalisissa kanssakäymisissä oikeassa elämässä verrattuna internettiin. Kaikilla haastateltavilla oli kokemus omiin oloihinsa vetäytyvistä nuorista sekä rajoittuneesta keskusteluyhteydestä heihin. Sosiaalisen median koettiin tekevän nuorista passiivisia, jolloin yhteisöllisyyden muodostaminen koettiin olevan haastavaa.

Jos hän on puhelimen kanssa niin silloin voi olla, että hän ei pysty toimimaan eikä tekemään mitään muuta eikä pysty niiku minkäänlaiseen vuorovaikutukseen.

6.2 Oppiminen ja medialukutaito

Haastateltavista suurin osa kertoi puhelimen käytön häiritsevän koulussa oppitunneilla keskittymistä ja oppimista. Kuitenkin myönteisestä näkökulmasta mainittiin sosiaalisen median käyttö opetusmielessä kouluissa muun muassa tiedon haussa. Lisäksi mainittiin englannin kielen taidon nopea oppiminen, sillä monet sovellukset sisältävät paljon englannin kielistä sisältöä.

Haastattelussa kysyttiin, olivatko haastateltavat saaneet mediakasvatusta tai tiesivätkö he, olivatko nuoret saaneet mediakasvatusta. Yksi haastateltavista kertoi peruskouluissa mediakasvatusta otettavan esille niin lapsille kuin huoltajille. Muut haastateltavat kuitenkin kertoivat, että nuoret eivät ole saaneet mediakasvatusta. Työyhteisössä mediakasvatus työntekijöiltä nuorille oli vastaajien mukaan yksilöityä ja tapauskohtaista. Haastattelussa pohdittiin, ettei ryhmäkoulutukset toimisi yleistettynä nuorten keskittymiskyvyttömyyden

vuoksi ja siksi, ettei aihe välttämättä koskettaisi jokaista. Monet kertoivat käyneensä nuorien kanssa keskusteluja sosiaalisen median riskeistä sekä siellä jo tapahtuneista asioista. Toivottiin kuitenkin, että näitä keskusteluja käytäisiin nuorten kanssa ennen kuin jotain olisi tapahtunut. Pahan olon ja pelkotilojen lisääntymisen arveltiin johtuvan siitä, etteivät nuoret ymmärrä kaikkea sosiaalisessa mediassa kohtaamaansa. Puolet haastateltavista mainitsivat, etteivät usko nuorilla olevan tarpeeksi medialukutaitoa mediassa kohtaamiinsa asioihin. Mediakasvatusta toivottiin lisättävän nuorille kouluihin, sekä myös nuorten huoltajille. Erityisesti korostettiin sitä, että mediakasvatus aloitettaisiin nuorilla tarpeeksi varhain ja sen pohdittiin olevan jo myöhäistä nuorten tullessa lastensuojelun piiriin.

Haastateltavista suurin osa kertoi, etteivät muista saaneensa itse minkäänlaista mediakasvatusta. Yksi kertoi saaneensa pienimuotoisia koulutuksia jokaisella työpaikallaan. Muutama haastateltava muisteli kuulleensa mediakasvatuksesta ehkä joskus omissa opinnoissaan, mutta eivät olleet varmoja asiasta. Keskusteluista tuli ilmi, että mediakasvatuskoulutusta kuitenkin toivottaisiin työyhteisöihin työntekijöille samankaltaisesti integroituna kuin voimankäyttökoulutukset. Lisäksi tärkeänä pidettiin, että työntekijät pysyisivät perillä siitä, mitä eri median palveluita nuoret käyttävät.

6.3 Riskikäyttäytyminen

Kaikki haastateltavat kokivat sosiaalisen median viestintäpalveluiden altistavan nuoria riskikäyttäytymiselle. Nuorten koettiin ottavan netistä huonoja vaikutteita niin toisiltaan kuin muilta henkilöiltä. Neljä kuudesta haastateltavasta mainitsi nuorten seksuaalisen hyväksikäytön riskin kasvavan heidän tutustuessaan sosiaalisen median kautta erilaisiin heille vaarallisiin henkilöihin. Nuorten kerrottiin joutuvan alttiiksi seksuaaliselle hyväksikäytölle esimerkiksi ostaessaan päihteitä tuntemattomilta sosiaalisen median välityksellä. Erityisesti Snapchatin kerrottiin toimivan nuorten välineenä päihteiden ostamisessa ja myymisessä sekä hatkapaikkojen ja -kyytien etsimisessä. Sosiaalisen median viestintäpalveluiden käytön mainittiin olevan yleistä myös varastetun tavaran myymiseen.

Nehän just sieltä saa niitä päihteitä.

Yhtenä myönteisenä esimerkkinä haastattelussa kerrottiin Snapchatin karttaominaisuudesta, jonka avulla on voitu selvittää missä nuori liikkuu, kun hän on lähtenyt hatkoille. Tämä kuitenkin on ollut mahdollista vain, jos nuori on jakanut sijaintinsa kyseiselle käyttäjälle.

Puolet haastateltavista pitivät yhtenä huolenaiheena sitä, etteivät nuoret ymmärrä, että kaikki heidän sosiaaliseen mediaan jakamansa tallentuu internettiin ja muille ihmisille. Haastateltavista kaikki kertoivat nuorten esimerkiksi jakavan seksuaalissävytteisiä videoita tai kuvia erilaisiin palvelimiin ja huolestuvansa vasta jälkikäteen siitä, että kaikki ovat nähneet sen ja jakaneet eteenpäin. Nuorten omana huolenaiheena kerrottiin olevan sen, etteivät he saa niin sanottua uutta alkua, aiemmin sosiaaliseen mediaan jakamansa sisällön takia.

6.4 Fyysinen ja psyykinen hyvinvointi

Haastatteluista nousi esille, miten työntekijät ovat itse voineet käyttää hyödyksi sosiaalista mediaa. Snapchatin story-osion kautta on pystytty seuraamaan, miten nuoren kotiloma on sujunut, onko nuori mahdollisesti palannut kotilomaltaan takaisin laitokseen tai miten nuori on yleisesti voinut. Lisäksi yksi haastateltava mainitsi pitävänsä hyvänä puolena sitä, että yleisesti pystytään varhaisemmin puuttumaan nuorten pahoinvointiin, heidän jakaessaan tietoa omasta huonosta voinnistaan aikaisempaa enemmän sosiaaliseen mediaan.

Jokainen haastateltava mainitsi nuorten viettävän aikaa puhelimillaan koko ajan. Nuorten kerrottiin tekevän arjen askareet puhelinta samanaikaisesti käyttäen ja näin yrittäen keskittyä moneen asiaan samanaikaisesti. Nuorilla epäiltiin olevan jopa sosiaalisen median riippuvuutta. Tämän huomattiin vaikuttavan erityisesti nuorten keskittymiskykyyn.

Keskitytään kattomaan jotain 10 sekunnin videoita ja tai jatkuvasti selataan jotain meemikuvia nii se niinku keskittymiskyky, aika minkä pystyy yhteen asiaan keskittymään, on mun mielestä vähentynyt tai vähenee.

Sosiaalisen median viestintäpalveluiden koettiin aiheuttavan nuorilla pahaa oloa ja laskevan mielialaa. Tämän nähtiin vaikuttavan arkeen huonona käytöksenä ja levottomuutena. Näistä

esimerkkinä mainittiin vaikutteiden ottaminen muilta sosiaalisen median käyttäjiltä itsensä vahingoittamiseen, päihteiden käyttämiseen sekä seksiin liittyen. Haastateltavat ilmaisivat huolensa erityisesti siitä, että nuoret tuntuvat uskovan kaiken sosiaalisessa mediassa olevaan. Kaksi haastatteluun osallistuneista kokivat nuorten saavan sosiaalisen median kautta ulkonäköpaineita. He kertoivat, etteivät nuoret pitäneen itsestään tai ulkonäöstään vertaillessaan ja ottaessaan mallia muista sosiaalisen median välityksellä.

Sosiaalisen median viestintäpalveluiden koettiin vaikuttavan myös nuorten fyysiseen terveyteen, uneen sekä koulunkäyntiin. Haastateltavista jokainen mainitsi ilta ja yöaikaisen puhelimen käytön vaikuttavan nuorten vireystilaan aamuisin. Tämä nähtiin vaikeutena aamuisin heräämisessä ja kouluun lähtemisessä. Väsymyksen koettiin aiheuttavan nuorissa vihan tunteita. Myös liikunnan ja ulkoilun pohdittiin vähentyneen nuorilla sosiaalisessa mediassa vietetyn ajan suuruuden takia. Tämä nähtiin nuorten painon nousuna. Yksi haastateltavista mainitsi nuorten kärsivän usein myös pääkivuista, joiden hän koki olevan yhteydessä jatkuvaan puhelimen käyttöön ja ulkoilun puutteeseen tämän takia.

6.5 Kiusaaminen

Yhtenä aiheena sosiaalisessa mediassa käyttäytymisestä nousi koulukiusaaminen ja kiusaaminen yleisesti. Puolet haastateltavista kertoi huomanneensa kiusaamisen ylipäätään siirtyneen pääasiallisesti internettiin. Haastatteluissa ilmeni nuorten hakkeroivan toistensa puhelimia ja sosiaalisen median tilejä aiheuttaakseen kiusaa muille. Sosiaalisessa mediassa kavereiden kanssa aiheutuneiden riitatilanteiden kerrottiin aiheuttavan kitkaa normaaliin arkeen nuorten ollessa kiukkuisia välienselvittelyiden jälkeen. Pahan mielen kerrottiin aiheutuvan erityisesti sosiaalisessa mediassa tapahtuvan estämisen ja ghostaamisen takia. Estämisessä henkilö estää toiselta käyttäjältä näkyvyyden omalle tililleen. Tällöin tämä käyttäjä ei pysty näkemään hänen tiliään tai ottamaan häneen yhteyttä sitä kautta. Ghostaamisessa toinen henkilö hylkää toisen sosiaalisessa mediassa, eli usein jättää vastaamatta viesteihin.

Kiusaamisen sosiaalisessa mediassa kerrottiin suuntautuvan myös työntekijöihin. Puolet haastatteluun osallistuneista kertoivat nuorten kuvaavan ja nauhoittavan työntekijöitä ja

erilaisia tilanteita sekä jakavan nämä sosiaaliseen mediaan. Myös poliisin mahdolliset käynnit kerrottiin kuvattavan. Nuorten kerrottiin etsineen myös työntekijöiden ja heidän perheenjäsenten sosiaalisen median tilejä.

6.6 Sosiaalisen median rajoittaminen

Kaikki haastateltavista mainitsivat sosiaalisen median käytön rajoituskeinona olevan yhteydenpidon rajoittamisen eli Ypr:n. Tätä rajoituskeinoa saa kuitenkin käyttää vain, jos se on perusteltavissa hyvin. Tällaisiksi perusteiksi mainittiin puhelimen käytön vaikutus uniryhtiin, viestinnän haitallisuus itselle tai muille, esimerkkinä sisältönä alastomuus tai laittomuus. Kaikki kertoivat puhelimen käytön rajoittamisen olevan usein tarpeellista juuri ruokailujen yhteydessä sekä iltaisin ja öisin nukkumaan mennessä. Puolet haastatteluun osallistujista mainitsi heidän yksikössään olevan yhteisenä sääntönä keittiön ja ruokailutilan olevan puhelinvapaata aluetta. Näin on pystytty takaamaan ruokailujen sujuminen ilman lisähäiriötä. Kaikki haastateltavat toivoivat lisämahdollisuutta puhelinten rajaamiseen etenkin yöaikaan. Puolet toivoi myös helpompaa rajoittamismahdollisuutta koulupäivien ajaksi. Puolet haastatteluun osallistuneista koki sosiaalisen median ja puhelimen käytön rajoittamisen hankaloituneen kuluneiden vuosien aikana.

7 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten sosiaalisen median viestintäpalvelut vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuviin nuoriin. Tutkimustuloksissa nousi vahvasti esille, että nuoret viettävät paljon aikaa puhelimillaan ja sosiaalisessa mediassa. Sosiaalisen median käytöstä löydettiin enemmän negatiivisia kuin positiivisia puolia ja kaikki haastateltavat olivat sitä mieltä, että sosiaalisen median rajoittaminen olisi hyvästä ja sen toivottiin olevan helpompaa. Kaiken kaikkiaan tutkimuksesta tulee ilmi, että sosiaalinen media vaikuttaa todella laajasti lastensuojelulaitoksissa asuviin nuoriin.

Opinnäytetyön haastatteluissa tuli ilmi, että sosiaalisen median viestintäpalveluiden uskottiin helpottavan nuorten yhteydenpitoa ystäviin ja sukulaisiin, sekä luovan uusia ystävyysuhteita. Myös Pulliaisen (2019, s. 16—17) opinnäytetyössä havainnoitiin, että

sosiaalisen median avulla nuoret pystyvät helpommin pitämään yhteyttä sukulaisiinsa ja ystäviinsä. Myös tämän tutkimuksen haastateltavat toivat useasti esille sen, että nuoret ovat koko ajan puhelimillaan sosiaalisessa mediassa, ja aistivat nuorilla olevan sosiaalisen median riippuvuutta. Weissenfeltin ja Nisulan (2022-a) katsauksessa käsiteltiin samoja asioita. Katsauksessa tuli ilmi, että nuoret viettävät aikaa internetissä 35—42 tuntia ja osa nuorista kokee sosiaalisen median addiktoivana (Weissenfelt & Nisula, 2022-b).

Weissenfeltin ja Nisulan (2022-e) katsauksessa ilmeni, että yli 74 prosenttia nuorista oli havainnut kiusaamista ja seksuaalista tai muuta häirintää sosiaalisessa mediassa. Tässä opinnäytetyössä selvisi, että nuorten seksuaalisen hyväksikäytön riski kasvaa, koska he tutustuvat sosiaalisen median kautta erilaisiin ihmisiin, jotka saattavat olla heille vaarallisia. Nuoret altistuvat seksuaaliselle hyväksikäytölle sosiaalisen median takia, koska he löytävät sieltä tuntemattomia ihmisiä, joilta ostavat esimerkiksi päihteitä. Sosiaalinen media edesauttaa nuorten välistä kiusaamista. Sosiaalisessa mediassa kiusaaminen tapahtuu nimettömänä ja on tällä tavoin helpompaa.

Pulliaisen (2019, s. 20) opinnäytetyössä ilmeni, että sosiaalisen median käyttö öisin on haitallista nuorten mielenterveydelle ja sitä pitäisi rajoittaa yöaikana. Tämän opinnäytetyön tutkimuksessa selvisi, että lastensuojelulaitoksissa asuvat nuoret käyttävät sosiaalista mediaa paljon iltaisin ja se vaikuttaa heidän uneensa ja jaksamiseensa. Väsymys myös koettiin aiheuttavan nuorissa vihan tunteita. Nuoret käyttävät sosiaalista mediaa myös ruoka-aikana ja sitä on pyritty rajoittamaan. Puhelimen käyttö häiritsee koulussa oppitunneilla keskittymistä ja oppimista. Lisäksi liikunta ja ulkoilu ovat vähentyneet nuorilla sosiaalisessa mediassa vietetyn ajan takia. Myös Luukkosen (2020, s. 8) opinnäytetyössä ilmeni, että nuoret, jotka eivät syö aamupalaa tai koululounasta useasti, viettävät enemmän aikaa ruudun ääressä verrattuna nuoriin, jotka syövät aamupalan ja koulussa lounaan.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli myös selvittää, onko työntekijöillä mediakasvatusvalmiuksia. Opinnäytetyössä selvisi, että suurin osa lastensuojelun sijaishuollon työntekijöistä ja nuorista ei ole saanut mediakasvatusta. Työntekijät kaipaavat työpaikalle mediakasvatuskoulutusta ja toivovat, että nuorille järjestettäisiin mediakasvatusta esimerkiksi kouluissa. Weissenfeltin ja Nisulan (2022-f) katsauksessa nousi

esille, että noin 79 prosenttia nuorista olivat sitä mieltä, että sosiaalisen median käyttöä pitäisi opettaa nuorille koulussa ja 54 prosenttia oli sitä mieltä, että sen käyttöä pitäisi opettaa kotona muun muassa sen vuoksi, että kaikki ymmärtäisivät, että sosiaaliseen mediaan lisätyt asiat pysyvät siellä.

8 Pohdinta

Opinnäytetyömme tavoitteena oli selvittää miten sosiaalisen median viestintäpalvelut vaikuttavat lastensuojelulaitoksissa asuviin nuoriin ja onko lastensuojelun sijaishuollon työntekijöillä mediakasvatusvalmiuksia. Mielestämme saavutimme opinnäytetyömme tavoitteet ja saimme laajat vastaukset tutkimuskysymyksiimme.

Opinnäytetyöprosessi eteni sujuvasti ja sitä helpotti yhdessä työskenteleminen. Ratkoimme mahdolliset eteen tulleet ongelmatilanteet yhdessä ja keskustelimme avoimesti ja reflektoiden toistemme työskentelyä. Etenimme itsellemme asettamamme aikataulun mukaisesti, johon olimme saaneet tarpeeksi joustovaraa. Opinnäytetyön aihe oli molemmille tuttu ja mielenkiintoinen, joten sitä oli kiinnostava tutkia. Opinnäytetyön tuloksista nousi paljon samoja asioita esille, mitä itse olemme huomanneet työskennellessämme lastensuojelun parissa. Olemme itse havainneet sosiaalisen median haittapuolina olevan nettikiusaamisen lisäksi laitoksesta karkaaminen, seksuaalisen hyväksikäytön riskin nouseminen, erilaiset sosiaalisessa mediassa leviävät haasteet ja villitykset, sekä rikollisuuden mahdollistuminen. Olemme myös huomanneet, että sosiaalisesta mediasta voi olla hyötyä esimerkiksi yhteydenpidossa vanhempiin.

Teemahaastattelujen ansiosta saimme monipuolisia ja kattavia vastauksia tutkimuskysymyksiimme ja aiemmat tutkimukset tukivat niitä hyvin. Teemahaastattelun avulla vastaukset olivat aiheemme kannalta olennaisia ja pääsimme hyvin analysoimaan niitä. Aineiston analyysissa käytimme teemoittelua, jonka avulla saimme jaoteltua tulokset eri aihealueisiin ja verrattua niitä aiempiin tutkimuksiin. Käyttäessämme eri värejä aineiston teemoittelussa saimme hahmoteltua vastaukset selvemmin. Tietopohjamme tuki opinnäytetyöprosessiamme ja kun se oli tehty kattavasti, opinnäytetyötä oli helppo jatkaa.

Opinnäytetyön tuloksista olisi voinut saada laajemman kuvan, jos olisimme haastatelleet useampaa työntekijää tai useammasta lastensuojelun sijaishuollon paikasta. Jos tutkimustuloksemme olisivat olleet laajemmat, tuloksissa olisi voinut nousta esille uusia näkökulmia tai jokin teema olisi voinut erottua joukosta näkyvämmiin.

Opinnäytetyöprosessin aikana pohdimme, että jatkotutkimuksena voisi toteuttaa samankaltaisen tutkimuksen sosiaalisen median viestintäpalveluisen vaikutuksista lastensuojelun sijaishuollossa asuviin nuoriin, mutta nuorten omasta näkökulmasta.

Tutkimukseen voisi ottaa mukaan esimerkiksi huoltajien tai koulun työntekijöiden näkökulman. Tämän opinnäytetyön pohjalta voisi mielestämme toteuttaa laajemman ja kattavamman tutkimuksen.

Lähteet

- Ankkuri. (2021). *Sosiaalinen media voi tukea nuorten hyvinvointia*. Haettu 19.10.2022 osoitteesta <https://ankkuri.turkuamk.fi/ajankohtaiset/sosiaalinen-media-voi-tukea-nuorten-hyvinvointia/>
- Heinonen, H., Kalliomaa, M., Markkula-Kivisilta, H. & Kertola, M-R. (2019). *Lapsi verkossa- Näkökulmia lasten oikeuksiin ja tietosuojaan digitaalisessa ympäristössä*. <https://www.lskl.fi/wp-content/uploads/Lapsi-verkossa.pdf>
- Hintikka, K. (n.d.) *Sosiaalinen media*. Haettu 19.10.2022 osoitteesta <http://kans.iyu.fi/sanasto/sanat-kansio/sosiaalinen-media>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Tammi.
- Hyväri, S. & Vuokila-Oikonen, P. (2020). *Tutkimus- ja kehittämistyön luotettavuus*. <https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760642>
- Jyväskylän yliopisto. (2021). *Ongelmallinen sosiaalisen median käyttö uhka koululaisten hyvinvoinnille*. Haettu 19.10.2022 <https://www.iyu.fi/fi/ajankohtaista/arkisto/2021/02/ongelmallinen-sosiaalisen-median-kaytto-uhka-koululaisten-hyvinvoinnille>
- Lastensuojelulaki 417/2007. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Mediakasvatusseura. (n.d.). *Mediakasvatus*. Haettu 19.10.2022 osoitteesta <https://mediakasvatus.fi/mediakasvatus/#toggle-id-6>
- Mediataitokoulu. (n.d.). *Nuoret seksissisältöjen uhreina vai toimijoina mediassa?* Haettu 19.10.2022 osoitteesta <https://www.mediataitokoulu.fi/tehtavapankki/mediaseksinlukutaitoa-nuorille-opas/3723/>
- MLL. (2021). *Lapsi sosiaalisessa mediassa*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/>
- MLL. (2022). *Sosiaalisen median palveluita ja sovelluksia*. <https://www.mll.fi/vanhemmille/tietoa-lapsiperheen-elamasta/lapset-ja-media/lapsi-sosiaalisessa-mediassa/sosiaalisen-median-palveluita-ja-sovelluksia/>
- Pulliainen, M. (2019). *Sosiaalisen median käytön vaikutuksia nuoren mielenterveydelle*. [opinnäytetyö, Savonia-ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202001201439>

- Pönkä, H. (2015). *Sosiaalisen median käsikirja*. Docento.
- Rahja, R. (n.d.) *Tutustu ilmiöön: Sosiaalinen media nuoren hyvinvoinnin rakentajana ja haastajana*. <https://www.mediataitokoulu.fi/tehtavapankki/sosiaalinen-media-nuoren-hyvinvoinnin-rakentajana-ja-haastajana/>
- Ranne, O. & Vihavainen J. (2018). *Sosiaalisen median aiheuttamat riskit nuoren kasvulle ja kehitykselle* [opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu]. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201805097286>
- Saastamoinen, K. (2010). *Lapsen asema sijaishuollossa. Käsikirja arjen toimintaan*. Edita Publishing Oy.
- Salokoski, T. & Mustonen, A. (2007). *Median vaikutukset lapseen ja nuoriin*. <https://mediakasvatus.fi/wp-content/uploads/2018/06/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>
- Sospro. (n.d.). *Tietoa meistä*. Haettu 19.10.2022 osoitteesta <https://sospro.fi/tietoa-meista/>
- Taskinen, S. (2010). *Lastensuojelulain soveltaminen*. WSOYpro Oy.
- TEPA-termipankki. (n.d.) *Sosiaalinen media*. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/sosiaalinen%20media>
- THL. (n.d.). *Rajoitukset sijaishuollossa*. <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/rajoitukset-sijaishuollossa>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2009). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/EETTISET%20PERIAATTEET_TENKIN%20HYV%3%84KSYM%3%84%20LUONNOS_7.5..pdf
- Webwise. (n.d.). *Explained – What is TikTok?* <https://www.webwise.ie/parents/explained-tiktok/>
- Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-a). *Tiivistelmä*. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/tiivistelma/>
- Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-b). *1. Nuoret ja ajankäyttö*. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/1-nuoret-ja-ajankaytto/>
- Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-c). *2. Suosituimmat sosiaalisen median palvelut*. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/2-suosituimmat-sosiaalisen-median-palvelut/>

Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-d). 3. *Sosiaalisen median käyttötavat*.

<https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/3-sosiaalisen-median-kayttotavat/>

Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-e). 4. *Sosiaalisen median merkityksellisyys ja kiusaaminen*

sosiaalisessa mediassa. [https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-](https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys-ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/)

[median-merkityksellisyys-ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/](https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys-ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/)

Weissenfelt, J. & Nisula, J. (2022-f). 5. *Harkinta sosiaalisessa mediassa*.

[https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys-](https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys-ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/)

[ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/](https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2022/4-sosiaalisen-median-merkityksellisyys-ja-kiusaaminen-sosiaalisessa-mediassa/)

Willman, V. (2018). *Mediakasvatuksen käsikirja*. Unipress.

Liite 1: Aineistonhankintasuunnitelma

Opinnäytetyön nimi: Sosiaalinen media lastensuojelussa

Opinnäytetyön tekijät: Oona Laine, Laura Polvi

AINEISTON HANKINNAN MENETELMÄT JA AINEISTON MUOTO

Aineisto kerätään lastensuojelulaitoksen työntekijöiltä ja aineistonhankinnan menetelmänä käytetään haastattelua. Haastattelut äänitetään ja haastatteluiden aikana kirjoitetaan muistiinpanoja kirjallisesti. Analysoitava aineisto tulee olemaan tekstiä, sekä ääntä.

Haastattelussa kysytään vastaajien koulutusta. Vastaajien koulutus voi vaikuttaa heidän saamaansa mediakoulutukseen ja siksi koulutuksen kysyminen on relevanttia. Haastattelu ei sisällä kysymyksiä vastaajien henkilötiedoista.

Tutkimuslupa hankitaan työn tilaajalta ja haastateltavilta kysytään ennen haastattelutilannetta suostumus äänittämiseen. Tutkimusta tehdessä noudatetaan tutkimuseettisiä periaatteita.

AINEISTOJEN SÄILYTYS OPINNÄYTETYÖPROSESSIN AIKANA

Opinnäytetyön tutkimusaineistoa tallennetaan ja säilytetään erillisellä muistikortilla opinnäytetyöprosessin aikana. Aineistoa pääsee käsittelemään ainoastaan opinnäytetyön tekijät. Toinen opinnäytetyön tekijöistä omistaa aineiston ja tulokset.

AINEISTOJEN KÄSITTELY OPINNÄYTETYÖN VALMISTUTTUA

Opinnäytetyössä kerättyä aineistoa käytetään vain tässä opinnäytetyössä ja tutkimuksessa. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen aineisto tuhotaan 1 vuoden kuluttua opinnäytetyön hyväksymispäivästä. Tähän asti aineistoa säilytetään tutkimuseettisiä periaatteita noudattaen ja niin, että aineisto on vain tutkijoiden saavutettavissa.